

Az önvizsgálat és a megváltás újévei

Purim és Peszách között vagyunk. Látszólag ez a két ünnep egymástól független. Számos ponton azonban mégis kapcsolódnak.

Hámán sorsvetése éppen Peszách hónapjában, *Niszánban* történt¹ (*Eszter 3:7*). Mind Purim, mind Peszách a megmenekülés, megváltás [*geulá*] ünnepe.

Ha két Ádár hónap van, akkor Purimot a másodikban tartjuk meg, a Talmudban szereplő egyik vélemény szerint éppen azért, mert helyes „rátámasztani” egyik megváltást a másikra [*mizmách geulá ligeulá ádif*] (*Megilá 6b*).

Ha a két ünnep esszenciális üzenetét nézzük, meglepő ellentéppárra bukkanunk: míg **Purim** lényege pontosan a Teremtő „**rejtett arca**” (*ld. Chulin 139b*), addig **Peszách** lényege a nyilvánvaló **csoda felfedése**, a Teremtő megmutatkozása a fizikai valóságban.

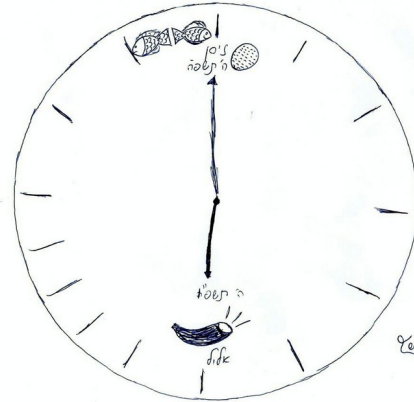
Egy további különlegessége Purimnak és Peszáchnak, hogy ezek nemcsak elszigetelt ünnepnapok, hanem az egész hónap jellegét meghatározzák. Purim hónapja, **Ádár**, jól ismert a híres mondásról:

„Amikor belépünk Ádár hónapba, sokasítjuk az örömet.” (*Táánit 29a*)

A szokatlan ebben a tanításban az, hogy az öröm sokasodását nem az örömteli *Purim* ünnepéhez, hanem az azt tartalmazó *Ádár* hónaphoz kapcsolja.

Ez azt sugallja, hogy nem feltétlenül Purim történelmi eseményei a meghatározóak, hanem magának a hónapnak, mintegy a teremtett időnek a jellegzetessége az öröm, ami végül a purimi megmenekülés hajtóerejévé vált.

Hasonló a helyzet Peszách hónapjával, **Niszánnal**. Pontosán erről olvasunk a mostani különleges szombati olvasmányban (*Sábát HáChodes*, a hónap szombatja):

Impresszum

Az *omek* szó jelentése: *mélység*. Elgondolkodtató, inspiráló, a tórai és rabbinikus irodalomból építkező témák, üzenetek, napjaink számára.

Kiadó: Bét Jehuda Közösség • **Székhely:** 1084, Budapest, Scheiber Sándor u. 2. • **Felelős kiadó-szerkesztő:** Szántó-Várnagy Binjomin • **Rajz:** Farnadi-Jeruzsálemi Temima • **Terjesztés:** Vida Ákos • **Megjelenik** 150 példányban.

ISSN 3058-051X (Nyomtatott)

ISSN 3058-0609 (Online)

¹ Ezáltal biztosított a Gondviselés a zsidó nép megmenekülése, a gonosz terv megváltoztatása számára a lehető leghosszabb időt, 11 hónapot.

„Ez a hónap legyen nektek a hónapok kezdete. Első az nektek az év hónapjai között.” (Mózes 2., 12:2)

Ugyanez a mondat felveti a Tóra talán egyik legmélyebb és a Talmudban legalaposabban tárgyalt filozófiai kérdését. És pontosan ez a kérdés az, ami segíthet minket abban, hogy alaposabban megértsük Ádár és Niszán hónapjának különleges, összefonódó jellegét:

Vajon valóban a tavaszi Niszán hónap lenne a hónapok kezdete? Mi a helyzet az őszi Ros Hásánával?

„Rabbi Eliezer mondja: **Tisriben** teremtett a világ. [...] Rabbi Jehosuá mondja: **Niszánban** teremtett a világ.” (Ros Hásáná 10b)

Noha a Tóra ír a világ Teremtéséről, a hónapokról, az ünnepekről, de nem írja le, hogy mikor történt. Két hónap azonban kiemelt fontosságot kap: Niszán és Tisri hónapja.

A fenti, Niszánról szóló mondat látszólag azt sugallja, hogy Niszánban teremtett a világ. Tisri hónap kapcsán pedig ezt találjuk:

„A hetedik hónapban, a hónap elsején, szent gyülekezés legyen nektek, semmilyen munkát ne végezzetek, kürtzengés napja legyen nektek.” (Mózes 4., 29:1)

Így ír a Tóra Ros Hásánáról, amit Tisri hónap 1-jén ünneplünk. Ez az egyetlen tórai ünnepünk, ami a hónap első napjára esik.

Ha Niszán az első hónap, akkor Tisri a hetedik. Éppen hat hónappal később következik, így a 12 hónapból álló évkörön ez a

két különleges hónap pontosan egymással „szemben” helyezkedik el.

A kétféle lehetséges teremtési pillanat jellegét pedig úgy érthetjük meg jobban, ha nemcsak ezt a két hónapot vizsgáljuk, hanem az azt megelőző hónapokat is: míg a Tisri-teremtés bevezetője az önvizsgálattal, *tesuvával* [megtérés] foglalkozó Elul hónap, addig a Niszán-teremtés bevezetője Ádár, az öröm hónapja.

Ez az öröm természetesen a már fentebb is említett megváltás öröme, hiszen ez az a közös jellemző, ami Purimot és Peszáchot összeköti.

Fontos észrevétel, hogy a Niszán hónap kapcsán a Tóra azt írja, hogy „első az **nektek**” – csak nekünk, azaz a zsidó népnek számít úgy ez a hónap mint első, de a Tisri-féle kezdet a világ népei számára is érvényes. Valóban, hiszen az önvizsgálat, éves megújulás üzenete minden ember számára releváns.

Szintén ebből tanulható, hogy a megváltás is egyfajta kollektív esemény, mindnyájunkra egyszerre vonatkozik. Ezzel szemben Elul és Tisri hónapjai sokkal inkább a befelé fordulás egyéni élményéről szólnak.

Mit is jelent pontosan a megváltás? Mi a jelentősége annak, hogy ünnepljük?

Ahogy az Örökkévaló megsegített minket Purim és Peszách napjaiban, ugyanúgy bizakodunk abban is, hogy a jövőben is ezt fogja tenni.

Sokan azt hiszik, hogy a megváltásban hinni egyfajta gyengeség: én nem tudom megoldani, lehetetlennek, rossznak érzem a saját helyzetem, ezért hiszek benne, hogy

majd jön valami külső erő, ami megment a bajból.

Nem ez jellemző azonban a Tóra által felvázolt megváltásra. Mind Purim, mind Peszách eseményeit komoly felkészülés előzte meg: Purim előtt a zsidók három napot böjtöltek, Peszách előtt pedig feláldozták az egyiptomiak által istenségként tisztelt bárányokat, és nem féltek attól, hogy emiatt bosszút fognak állni rajtuk (*ld. Mózes 2., 8:22*).

Az, hogy mi hiszünk a megváltásban, az azt jelenti, hogy meg kell tanulnunk a „dobozon kívül” gondolkodnunk (*thinking out-of-the-box*),

túllépni saját korlátainkon, és képessé válni arra, hogy egyáltalán elképzeljük azt, hogy sokkal magasabb szinten is élhetünk, mint ahogyan most élünk.

Ez a szellemi növekedés kötelezettsége, ami a hittel kezdődik. Ehhez pedig egyrészt a közösség kollektívájára, másrészt pedig felkészülésre van szükségünk.

Talán ez a felkészülés magyarázza meg a négy különleges szombatot, a négy olvasmányt, amihez hasonlót nem találunk az egész évben:

„Ha Ádár hónap újholdja szombatra esik, akkor a **Sekálím [sékelek]** szakaszát olvasuk. Ha hét közben van, akkor előrébb hozzuk az olvasását, és a rákövetkező szombaton megszakítunk.

Másodjára a **Záchort [emlékezés]**, harmadszorra a **Pará Ádumát [vörös tehén]**, negyedszerre a **HáChodest [hónap]** olvasuk. Ötödszörre visszatérünk a rendhez.” (*Misna, Megilá 3:4*)

Úgy tűnik, hogy ez a négyes felkészülés megfeleltethető a Tisri hónap megújulását megelőző Elul hónap négy hetéhez, melyek szintén a felkészülést segítik.

A héber *chodes* szó jelentése kettős: egyrészt a hónapot nevezzük így, másrészt a *chadás* jelentése: új – megújulás. Ahhoz, hogy a megújulás szombatjáig eljussunk, három lépésen megyünk keresztül.

A már korábban is tárgyalt **sékelek szombatja** nemcsak az adakozás, adás fontosságáról szól, hanem arról is, hogy a mi viszonylag kis hozzájárulásunknak közösségteremtő ereje lehet. Hiszen ezekből a sékelekből fogják az egész év során fedezni a közösség mindennapi áldozatait. Tehát a sékelek az adás által egyesítik a közösséget.

Az **emlékezés szombatja** arról szól, hogy képessé válunk arra, hogy szembenézzünk a gonosszal – esetünkben a ránk támadó Ámálék népével. Az emberi természet az, hogy nem szívesen veszünk tudomást a rosszról, mivel az kellemetlen.

Ha azonban közösségként tesszük ezt meg, akkor abban megjelenik a gonosztól való végleges megszabadulás reménye. Ebből is láthatjuk: a megváltás nemcsak reménykedés a külső segítségben, hanem a saját gondolkodásunk kibővítése, megváltoztatása, előkészítése a magasabb szintű állapothoz.

A **vörös tehén szombatja** pedig a megtisztulásról szól. Az ünnepezen ugyanis az egész nép tiszta. Mivel minden férfi kötelezettsége, hogy megjelenjen a Szentélyben, az Örökkévaló színe előtt, ezért szükséges megtisztulniuk.

Ugyanemiatt ilyenkor még azok az emberek is, akik egyébként kevésbé megbízhatóak a micvákban [*ám háárec*], jóval több ügyben megbízhatónak, tisztának számítanak (*ld. pl. Misna Chágigá 3:6*). Ismét: közösségként emelkedünk magasabb szintre, olyan állapotba, ami korábban elképzelhetetlen volt.

Az *adakozás, emlékezés, és tisztulás* hármas ereje által tehát népként egyesülünk

ezekben a hetekben, és ezáltal felkészülünk a megváltásra.

Mindig reméljük, hogy a Teremtő értékeli erőfeszítéseinket, és az utolsó megváltást is közelebb hozza. De addig is, már most is lehetőségünk lesz arra, hogy ha ezen a felkészülésen megfelelően keresztülmegyünk, akkor a magunk lehetőségeihez mérten képesek legyünk kiemelkedni a megszokott szintünkből.

Időpontok Budapesten:

Gyertyagyújtás **péntek este:** 16:48 és 17:49 között.

Szombat kimenetele: 18:56.

A zsinagógában **péntek este** 17:30-tól minche, majd rövid tanulás, 18:00-tól Kábálát Sábát.

Péntek esti vendégünk: *Weinberger György*, a Weinberger Judaica vezetője.

Ezúton is köszönjük a múlt heti beszélgetéseket *Szenthe Antóniának* és *Noah Lewisnak!*

A *Smá Jiszráelt* olvassuk el legkésőbb szombat reggel 8:38-ig.

Hétfő és csütörtök reggel 8:00-kor imádkozunk a *Rumbach utcai zsinagógában*.

Szerda reggel 7:30-kor imádkozunk a *Bét Jehuda zsinagógában*.

Peszách a Bét Jehudában! Túl a megszokott szerda-péntek-szombati imákon,

Peszách 1. reggelén, április 13-án vasárnap 9:00-kor

is fogunk imádkozni. Ezen túl valamelyik félünnepi reggeli ima után ismét lesz **zenés-tanulós reggeli**. További részletek hamarosan!

Ezen a héten vasárnap (március 30-án): **Niszán hónap újholdja.**

A hónap jellege² a zsidó hagyományban: *beszéd*.

Szombat reggeli imák a Bét Jehuda zsinagógában április hónapban:

Április 5-én (**jövő héten!**), *Vájikrá* szombatján és
Április 19-én, *Peszách 7. napjának* szombatján 9:00-kor.

Sábát sálom! Gut sábesz!

² A *Széfer Jecirá*, az egyik legkorábbi hagyományos kabbalisztikus szöveg, mely az 5. fejezetében a 12 hónapot az ember 12 képességének felelteti meg (beszéd, gondolat, járás, látás, hallás, cselekvés, együttlét, szaglás, alvás, izgatottság, ízlelés, nevetés).